

Βασικές πηγές για την ποινική δικαιοσύνη για ανηλίκους

Βασικές διεθνείς και ευρωπαϊκές πηγές για την ποινική δικαιοσύνη για ανηλίκους: οι δεκαετίες 1980 και 1990

Στο πλαίσιο του ΟΗΕ, η *Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού* (ΔΣΔΠ), η οποία έχει υπογραφεί και κυρωθεί από όλα τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, αποτελεί το πληρέστερο έως σήμερα (και από το 1989) νομικό εργαλείο διασφάλισης των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων του παιδιού¹. Με αφετηρία τις γενικές αρχές - το δικαίωμα στη ζωή, στην επιβίωση και στην ανάπτυξη, το δικαίωμα στη μη διακριτή μεταχείριση, την αρχή του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού που αποτελεί τον βασικό γνώμονα για κάθε απόφαση που το αφορά, το δικαίωμα του παιδιού να εισακούεται σε κάθε υπόθεσή του - η ΔΣΔΠ ορίζει ένα συνεκτικό πλαίσιο αναφοράς για την διαμόρφωση του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης για ανηλίκους²: ειδική νομοθεσία, διαδικασίες και δομές, προσαρμοσμένες στην ηλικιακή αυτή ομάδα και στις αναπτυξιακές της ανάγκες, εξωδικαστηριακή διευθέτηση των διαφορών με την παράλληλη παροχή δικαιωμάτων στον ανήλικο κατηγορούμενο, σεβασμός στην αξιοπρέπεια και στο δικαίωμα του παιδιού να επιτελέσει ένα ρόλο εποικοδομητικό στην κοινωνία, απαγόρευση της θανατικής ποινής και της ισόβιας κάθειρξης, αλλά και επιβολή του ποινικού εγκλεισμού του ανηλίκου μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαίο και για τον ελάχιστο αναγκαίο χρόνο, ανάλογα με τη βαρύτητα της πράξης του και με παράλληλη εξασφάλιση της φροντίδας, της υγείας και της εκπαίδευσης που αντιστοιχεί στην ηλικία του, ευχερής προσφυγή του ανηλίκου σε νομική υπεράσπιση και αρωγή αποτελούν μερικές μόνο από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη να υλοποιήσουν.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του ΟΗΕ, οι *Στοιχειώδεις Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την Απονομή Δικαιοσύνης για Ανηλίκους*, γνωστοί ως *Κανόνες του Πεκίνου* (1985), οι *Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη της Παραβατικότητας των Ανηλίκων*,

¹Υπενθυμίζεται ότι μετά την κύρωσή της με τον ν. 2101/1992, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του ελληνικού εσωτερικού δικαίου και υπερισχύει κάθε άλλης διάταξης νόμου.

² Βλ. κυρίως άρθρα 37 και 40 της ΔΣΔΠ.

γνωστοί ως *Κατευθυντήριες Γραμμές του Ριάντ* (1990) και οι *Κανόνες για την Προστασία Ανηλίκων Στερημένων της Ελευθερίας τους*, γνωστοί ως *Κανόνες της Αβάνας* (1990) ρυθμίζουν συνολικά τις πολιτικές για την στρατηγική πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων, ενώ το πλαίσιο εργασίας για την εφαρμογή της ΔΣΔΠ και των παραπάνω προτύπων και κανόνων των Ηνωμένων Εθνών θέτουν οι *Κατευθυντήριες Γραμμές για Δράση όσον αφορά τα Παιδιά στο Σύστημα Ποινικής Δικαιοσύνης* (1997).

Εξάλλου, σε περιφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο, στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, αναπτύχθηκαν εργαλεία διαμόρφωσης πολιτικών με τη μορφή συστάσεων (προτάσεων-οδηγιών) προς τα κράτη-μέλη: η Σύσταση no R (87) 20: *Κοινωνικές αντιδράσεις στην παραβατικότητα των ανηλίκων* και η Σύσταση no R (88) 6: *Κοινωνικές αντιδράσεις στην παραβατικότητα των ανηλίκων που κατάγονται από οικογένειες μεταναστών*.

Τα παραπάνω κείμενα, μεμονωμένα και στη σύνθεσή τους, διαμόρφωσαν και τις βασικές τάσεις και αρχές για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων στην κατεύθυνση: (α) της ελαχιστοποίησης της εμπλοκής των παιδιών με το δικαστικό σύστημα και του ποινικού τους εγκλεισμού, (β) της προσφυγής σε άτυπες μεθόδους επίλυσης των προβλημάτων, (γ) της διαπαιδαγωγικής προσέγγισης, και (δ) της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων των παιδιών στην ποινική διαδικασία.